

Ministerie van Defensie

Deel II

Inspecteur der Veteranen
Inspecteur der Reservisten

Inspecteur der Veteranen

Als Inspecteur der Veteranen let ik vooral op de (na)zorg en de maatschappelijke erkenning en waardering van veteranen; ook voor hun thuisfront en nabestaanden. Ik probeer zoveel mogelijk aanwezig te zijn bij veteranenactiviteiten en herdenkingen. De volgende onderwerpen hadden het afgelopen jaar mijn aandacht en zullen ook voor mijn opvolger van belang blijven.

Herdenkingen

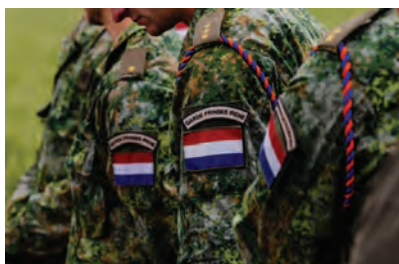
Op 4 mei, tijdens de Nationale Dodenherdenking, vond de jaarlijkse herdenking van oorlogsslachtoffers plaats bij de 'Erelijst van Gevallen' bij de Tweede Kamer in Den Haag. Hier was ik bij aanwezig en had ik de eer om een toespraak te houden en een krans te leggen. Ook was ik aanwezig bij de D-Day-herdenkingen bij Arromanches en Omaha Beach op 6 juni. Het afgelopen jaar vierden veel jaarlijkse herdenkingen een jubileum, zoals de start van 80 jaar vrijheid, 75 jaar NAVO, 70 jaar Nationale Taptoe en 20 jaar Nederlandse Veteranendag. Herdenkingen zijn mijns inziens van groot belang om stil te staan bij de offers die zijn gebracht voor vrijheid en zeker omdat vrijheid nog altijd geen gegeven is voor iedereen.

Veteranenstatus

De Veteranenwet bestond het afgelopen jaar 10 jaar. Dit jubileum is niet alleen iets om te vieren, maar ook aanleiding tot evaluatie ervan. De actuele inzet van de krijgsmacht is wezenlijk aan het veranderen en dat zorgt voorafgaand aan en na afloop van inzet voor discussie over het toekennen van de veteranenstatus, het toekennen van onderscheidingen en over hun rechtspositie in het algemeen. Het oprichten van een centrale adviescommissie ter ondersteuning van de Minister van Defensie zou hierbij uitkomst kunnen bieden.

Herziening Decoratiebeleid

In 2021 deed de Commissie Decoraties Defensie (CDD) (voorheen Commissie Herziening Decoratiestelsel) een groot aantal aanbevelingen ter modernisering van het decoratiestelsel van Defensie. Hoewel deze aanbevelingen nog verder worden uitgewerkt, blijkt dat de behoefte aan erkenning en waardering onder het militair personeel nog altijd groot is. In de Motie-Boswijk c.s.¹ van 16 mei 2024 werd opnieuw aandacht gevraagd voor de modernisering van het decoratiestelsel, zodat het nog beter aansluit bij de nieuwe vormen van inzet. Denk hierbij aan vliegers die op afstand onbemande vliegtuigen (MQ-9 *Reaper*) besturen en trainingsmissies zoals INTERFLEX. Ook in de Veteranennota 2023-2024² en de recente Kamerbrief Ontwikkelingen op personeelsgebied³ is hier aandacht voor gevraagd.

¹ Kamerstuk 29521, nr. 485 van 16 mei 2024

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/14/veteranennota-2023-2024>

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2024/10/15/kamerbrief-ontwikkelingen-op-personeelsgebied>

Bijzondere inzet

Ik constateer dat er steeds meer activiteiten plaatsvinden die niet eenduidig zijn onder te brengen onder de noemer 'oefening' of 'missie'. Dat kan leiden tot discussie over de toekenning van voorzieningen. Zo zijn er activiteiten die meer weg hebben van een missie, inclusief de aanwending van geweld, maar toch rechtspositioneel worden aangemerkt als oefening. Ik zie ook vormen van internationale samenwerking in het operationele domein waarvan niet altijd duidelijk is of er sprake is van inzet onder een andere vlag dan de Nederlandse. Dat heeft consequenties voor de rechtspositie van de individuele militair, maar ook over het al dan niet toekennen of leveren van de volgende vijf zaken: financiële toelagen, herinneringsmedailles, veteranenstatus, (na)zorg en uitzendbescherming. Zonder in detail te treden benoem ik naast de voorbeelden van INTERFLEX en de MQ-9 *Reaper*, de inzet voor *Counter Drugs*-operaties in het Caribisch gebied, de *Multi Role Tanker*-transportvliegtuigen, het strategische luchttransport vanuit Hongarije, de opdrachten voor de Brigade Speciale Beveiliging (BSB) ter ondersteuning van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, maar ook het verlenen van *Host Nation Support* (HNS) onder de huidige omstandigheden. Ik heb een separate adviesnota over dit onderwerp aangeboden aan de staatssecretaris (STAS). In de Kamerbrief Ontwikkelingen op personeelsgebied³ wordt namelijk ook vermeld dat er in het arbeidsvoorwaardenakkoord 2024 afspraken zijn gemaakt door de sociale partners om te komen tot een nieuwe Regeling Militaire Inzet (RMI).

Dekolonisatie Onderzoek Nederlands-Indië

De afgelopen jaren is er doorlopende aandacht geweest voor het onderzoek 'Onafhankelijkheid, dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië' (ODGOI)⁴. Indiëveteranen en hun achterban voelden zich niet gehoord, vanwege de ervaren eenzijdige focus op de toepassing van geweld door de Nederlandse strijdkrachten destijds. Na gemaakte excuses door de Nederlandse regering, twee persoonlijke brieven van de minister van Defensie en behandeling van het onderzoek in de Tweede Kamer lijkt het onderwerp in rustiger vaarwater te zijn gekomen, maar het dossier is voor het gevoel van de nabestaanden nog niet afgerond. Het onderwerp rehabilitatie voor dienst- en bevelsweigeraars is nog steeds actueel en als Inspecteur der Veteranen heb ik hierover adviezen uitgebracht. Gedurende dit ODGOI-onderzoek werd een maatschappelijke klankbordgroep in werking gesteld. De effectiviteit hiervan werd als beperkt ervaren door de veteranengemeenschap,

vanwege weinig ruimte voor hun suggesties. Dit is een punt van aandacht voor het reeds lopende Afghanistan-onderzoek, waarvan de resultaten in 2027 worden verwacht.

Herziening Uitkeringen- en Voorzieningenstelsel

De Herziening Uitkeringen- en Voorzieningenstelsel (HVUS)⁵ is een van de aanbevelingen uit de evaluatie van het veteranenbeleid over de periode 2011-2016. Hoewel een aantal aanbevelingen uit het evaluatierapport al gerealiseerd is, constateer ik dat de HVUS sinds de nieuwe *governance*-structuur van het Nederlands Veteraneninstituut (NLVI) wel ontwikkeling heeft gekend, maar nog niet (volledig) is geïmplementeerd. Ik roep daarom zowel de vakcentrales als Defensie op om dit onderwerp met prioriteit te behandelen.

Ontwikkeling(en) Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds/ Bijzondere Regelingen Defensie

In 2024 kondigde Defensie aan de bijzondere regelingen per 1 januari 2028 volledig in eigen beheer te zullen hebben. Een belangrijk aspect voor mij hierbij is de continuïteit van deze dienstverlening voor veteranen en militaire oorlogs- en dienstslachtoffers (MOD'ers). Daarnaast is het behoud van kennis en ervaring van het huidige personeel van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) en Bijzondere Regelingen Defensie (BRD) en de Hoofddirectie Personeel (HDP) van cruciaal belang.

⁴ <https://www.niod.nl/nl/projecten/onafhankelijkheid-dekolonisatie-geweld-en-oorlog-indonesie-1945-1950>

⁵ Definitief Rapport Evaluatie veteranenbeleid 2011-2016: de modernisering van het stelsel van uitkeringen en compensaties (inclusief de bijbehorende keuringen), zodat dit de gewonde veteraan beter ondersteunt bij re-integratie en (maatschappelijke) participatie.

Onderzoek Regeling Volledige Schadevergoeding

In 2021 voerde de Algemene Rekenkamer (AR) een evaluatie uit van de Regeling Volledige Schadevergoeding (RVS). Hierin zijn diverse aanbevelingen gedaan, die deels zijn geïmplementeerd, maar ik zie dat er nog meer winst te behalen valt. De AR startte dit jaar een vervolgonderzoek, waarvoor ik onlangs ben geïnterviewd. Ik gaf hierin onder andere aan dat de bepaling van de medische eindtoestand en het Militair Invaliditeitspensioen (MIP) voorwaardelijk zijn voor de RVS-procedure, maar dat in het geval van een verslechterende situatie een herbeoordeling na een gestelde termijn mogelijk moet zijn. Een ander punt is dat het verder normeren en standaardiseren van de uitvoering ook kansen biedt ter verbetering van de RVS-procedure, waarbij het Landelijk Zorgsysteem voor Veteranen (LZV) en het ABP/BRD adviesrollen kunnen hebben.

Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers

In artikel 18 van het Veteranenbesluit is vastgelegd dat de bijzondere zorgplicht voor veteranen ook van toepassing is op MOD'ers, maar dat zij niet in aanmerking komen voor dezelfde erkenning en waardering. Ik constateer dat deze doelgroep ook behoefte heeft aan erkenning van het letsel (psychisch of fysiek) dat zij tijdens de uitoefening van de militaire dienst hebben opgelopen. In 2024 stelde de minister van Defensie een draaginsigne voor, en Defensie en de Bond voor Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers (BNMO) zijn al enige tijd gezamenlijk aan het onderzoeken hoe zij deze doelgroep het beste kunnen bedienen. Ik adviseer om in samenspraak met relevante interne en externe partijen een separate ministeriële regeling op te stellen, waarin de erkenning, waardering en zorg voor deze doelgroep beschreven staat.

Inspecteur der Reservisten

Als Inspecteur der Reservisten voer ik werk- en stafbezoeken uit aan organisaties die (deels) bestaan uit reservisten, bemiddel ik bij kwesties op het gebied van Defensie als werkgever, en informeer ik bij vraagstukken op het scheidingsvlak van de civiele werkgever en Defensie. Ook in mijn staf werken vijf reservisten als stafofficier. Het afgelopen jaar heb ik gebruikt om wederom en nadrukkelijk aandacht te vragen voor meer urgentie aangaande reservisten. De door mij uitgesproken zorgen van vorig jaar zijn nog niet weggenomen, maar ik zie wel dat het momentum langzaam op gang komt. Dat stemt mij hoopvol. Mijn opvolger zal de volgende onderwerpen met aandacht blijven volgen.

Integraal reservistenbeleid

Tijdens mijn werkbezoeken krijg ik nog altijd te horen dat reservisten zich regelmatig tweederangs militair voelen. Zij uiten hun onvrede over de nog altijd niet gerealiseerde arbeidsvoorzieningen, de beperkte voortgang in de verbetering van contract- en aanstellingsvormen, en de gelimiteerde toegang tot digitale personeelssystemen. Dat leidde dit jaar tot een toenemende uitstroom van reservisten en dat baart mij zorgen. De uitstroom van reservisten moet een signaal zijn dat de organisatie niet langer kan wachten met serieus werk te maken van het reservistenbeleid, zodat de reservisten ons blijvend kunnen ondersteunen om de organisatie te versterken.

Op 31 januari van dit jaar werd uit naam van de vertegenwoordigers voor reservisten van alle defensieonderdelen een urgentiebrief aan mij aangeboden. Deze heb ik doorgeleid naar de STAS, de Commandant der Strijdkrachten (CDS) en de secretaris-generaal (SG) met een begeleidend schrijven. De toenmalige STAS heeft hier direct op gereageerd en de eerste resultaten van de uitwerking van de urgentiebrief zijn zichtbaar. Zo zijn bij de Koninklijke Marechaussee (KMar) de eerste stappen gezet om op korte termijn de *Human Resource*-dienstverlening (HR-dienstverlening) van reservisten in de reguliere lijn te beleggen. Bij het Commando Luchtmacht (CLSK) zie ik de inspanningen om de integratie van reservisten te verbeteren en hen een volwaardige positie binnen de organisatie te geven. Bij het Commando Zee- en Luchtmacht (CZSK) is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen het Hoofd Opleidingen Koninklijke Marine en de Commandant Koninklijke Marine Reserve, waarin een verregaande integratie binnen de opleidingen wordt nagestreefd. Bij het Commando Land- en Luchtmacht (CLAS) is het voorstel tot naamswijziging van de Nationale Reservebataljons (Natres) geformaliseerd en spreken we sinds dit jaar over 'Infanteriebataljon Bewaken Beveiligen Korps Nationale Reserve'. Het blijft echter niet bij alleen een naamswijziging, want deze eenheid is zichtbaar volop in ontwikkeling.

De Operationele Commando's (OPCO's) geven aan behoefte te hebben aan een defensiebreed reservistenbeleid, met daarin de vrijheid om maatwerk toe te passen. Ieder OPCO is immers anders. Het dit jaar gestarte Technisch Werkverband Reservisten is deze behoefte verder aan het uitwerken met het HDP. Dit werkverband van de sociale partners is het platform om de huidige verschillen tussen militairen – beroeps en reservist – per krijgsmachtdeel inzichtelijk te maken en te combineren met de bevindingen die ik heb gedeeld als Inspecteur der Reservisten. Op basis van dat inzicht kunnen de mogelijkheden tot verbetering in de rechtspositie van reservisten worden besproken om zo tot een defensiebrede aanpak te komen. Daarbij kan het werkverband gebruik maken van *best practices* van de Scandinavische landen en de *Royal Australian Air Force*. Dat wil niet zeggen dat hun werkwijze 1 op 1 geprojecteerd kan worden op de Nederlandse situatie, maar het kan wel een bron van inspiratie zijn om een flexibele en schaalbare krijgsmacht in te richten. Een belangrijk onderwerp is dat duidelijk wordt waar de reservist recht op heeft naar gelang de plicht tot opkomst bindender is.

Om de ontwikkelingen en acties te stroomlijnen heb ik een coördinatieoverleg geïnitieerd waar de plaatsvervangend commandanten van de OPCO's, maar ook de HDP, de Sous Chef Personele Gereedheid en het Hoofd Bureau Reservisten aanzitten vanuit hun verantwoordelijkheid voor de reservisten. Ook is niet gewacht tot alles naar tevredenheid is ingeregeld. Een goed voorbeeld hiervan is de met terugwerkende kracht ingevoerde regel tot financiële compensatie van verlofrechten van reservisten. Een dergelijke regeling vergt veel werk, maar is tegelijkertijd een sterk positief signaal naar de reservisten. Toch bereikten mij vlak voor de eindstreep signalen dat er in de uitvoering hiervan sprake is van een interpretatieverschil, wat kan leiden tot onnodige teleurstellingen.

Inzet reservisten

In 2024 bezocht ik een aantal civiele midden- en kleinbedrijven (MKB) waar reservisten werkzaam zijn. Het is mij duidelijk geworden dat de inzet van reservisten voor een MKB-ondernemer logischerwijs andere gevolgen heeft dan voor een grote onderneming of overheidsinstantie. Niet alle reservisten kunnen in geval van nood daadwerkelijk ingezet worden door Defensie. Dat wil echter niet zeggen dat de MKB-ondernemers zich niet bijzonder betrokken voelen bij Defensie. Het is verstandig om vanuit de defensieorganisatie een aantal voorzieningen te bieden die een MKB-bedrijf net die ruimte geeft om de reservist vrij te spelen in noodgevallen of bij vredesinzet⁶. Denk hierbij aan iets eenvoudigs als een vergoeding voor de inhuur van een vervanger. Defensie verlaagt hiermee ook de drempel voor potentiële reservisten die vanwege hun civiele werkverplichtingen nu niet de mogelijkheid hebben om reservist te worden. De aanpak van de Nationale Zorg Reserve (NZR) is een mooi voorbeeld van het in korte tijd flink kunnen opschalen in tijd van nood en ik adviseer om deze aanpak verder te verkennen. Door samen te werken, kunnen we van elkaar leren en elkaar bijstaan in tijden van crises.

6 In een oorlogssituatie is sprake van een geheel andere orde en daarmee ook van andere regelingen.